

PRAVNI MONITORING MEDIJSKE SCENE U SRBIJI

Izveštaj za Maj 2010

SADRŽAJ:

I	SLOBODA IZRAŽAVANJA.....	3
II	MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH ZAKONA.....	7
III	MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA.....	12
IV	MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA.....	13
	REGULATORNA TELA.....	13
	DRŽAVNI ORGANI.....	17
	KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE	19
V	PROCES DIGITALIZACIJE.....	20
VI	PROCES PRIVATIZACIJE	21
VII	ZAKLJUČAK	23

I SLOBODA IZRAŽAVANJA

U periodu na koji se ovaj monitoring izveštaj odnosi, zabeleženo je više slučajeva koji ukazuju na moguće povrede slobode izražavanja.

1. Pretnje i pritisci

1.1. Na kuću dopisnika *Pressa* iz Kruševca, Dragana Ilića, 2. maja rano ujutru, bačen je Molotovljev koktel, koji je zapalilo cirađu kojom su bila pokrivena drva u dvorištu. Vatra je ubrzo ugašena, a dve osobe su privedene. Ilić tvrdi da je i njegova kćerka novinar i da se u proteklih godinu dana u tekstovima u nedeljniku „Svedok“ bavila zloupotrebama pojedinih čelnika političkih partija u Kruševcu. Policija je, međutim, saopštila da je ispred kuće Ilića došlo do svađe prolaznika i da je u jednom trenutku Lidija A. (33) iz Kruševca bacila zapaljivo sredstvo prema Aleksandru Đ. (22), koje je „slučajno završilo u dvorištu Ilića“. U saopštenju se dodaje da će protiv Lidije A. biti podneta odgovarajuća prijava. Dnevni list *Press* preneo je da njihov dopisnik sumnja u saopštenje policije.

Dobra vest je da je policija odmah privela lica koja su bacila zapaljivu napravu na kuću novinara. Ono što je, međutim, indikativno, jeste činjenica da je, i pored blagovremene i efikasne reakcije policije, sam novinar na čiju kuću je Molotovljev koktel bačen, izrazio sumnje u opis događaja predstavljen od policije. „U saopštenju za javnost naveli su da je to bio obračun prolaznika, koji su se gađali Molotovljevim koktelom i da je zapaljiva naprava slučajno završila pod prozorom moje kuće. Kao da je uobičajeno da ljudi svakodnevno sa sobom nose Molotovljeve koktele i međusobno se gađaju,“ rekao je Ilić. O tome šta se zaista dogodilo, svoju reč daće sud. Izvesno je da je veliki broj nerazjašnjenih napada na novinare, posle kojih se istina nikada nije saznala, a odgovorni nikada nisu izvedeni pred lice pravde, kreirao nepoverenje i u policiju, i u pravosuđe. U situaciji kada godinama nema odgovora na pitanje ko je ubio Dađu Vujasinović, Slavka Ćuruviju, Milana Pantića, ili aktivirao bombu na prozoru spavaće sobe Dejana Anastasijevića, sumnja u policijsku verziju događaja, čak i u situaciji u kojoj je ova pokazala zavidnu efikasnost, teško da može da iznenadi.

1.2. Po drugi put u poslednje dve nedelje, oštećena je emisiona tehnika Radio Pančeva, na Milića brdu, iznad beogradskog naselja Višnjica. Do oštećenja je došlo u ponedeljak, 3. maja. Na istoj lokaciji, nalaze se predajnici i antene više korisnika, među kojima i MUP-a Srbije, a isečeni su i odneti jedino kablovi Radio Pančeva. Tatjana Jelesić, direktorka, kaže da je obavljen razgovor sa dežurnim inspektorima Policijske uprave Beograda, kao i da će nastojati

da sa ostalim korisnicima antenskog stuba na Milića brdu pronađe mogućnost da se tamo uvede danonoćno dežurstvo ili video nadzor.

Oštećenje emisione opreme radio stanica, nedvosmisleno predstavlja akt kojim se ograničava sloboda javnog informisanja. Sprečavanje emitovanja programa je i krivično delo predviđeno članom 149. Krivičnog zakonika, za koje je zaprećena novčana kazna ili kazna zatvora do godinu dana. U praksi, iako su slučajevi oštećenja emisione opreme, sečenja ili kidanja kablova i lomljenja antena na predajničkim lokacijama bili česti, počinioci su izuzetno retko otkrivani. Po informacijama kojima raspolažu autori ovog izveštaja, u samo jednom slučaju došlo je do pravnosnažnog presuđenja. Naime, izvesni Perica Dimitrijević iz Nove Varoši osuđen je na 3 meseca zatvora, uslovno na godinu dana, zbog lomljenja antene i sečenja kabla na predajniku Televizije B92 na brdu Cvjetnjak kod Nove Varoši. Prvostepenu presudu doneo je tadašnji Opštinski sud u Novoj Varoši 2006. godine, a potvrdio je postupajući po žalbi i tadašnji Okružni sud u Užicu 2007. godine. Interesantno je da je u tom slučaju delo bilo kvalifikovano kao uništenje i oštećenje javnih uređaja, za koje je zaprećena kazna zatvora od tri meseca do pet godina. Dimitrijević je na kraju osuđen uslovno.

1.3. Dnevni list *24 sata* preneo je da su, 13. maja, zatvorska straža i pripadnici obezbeđenja u Palati pravde u Beogradu fizički napali i tukli po glavi fotoreportera lista *Alo*, Masanorija Jošidu, dok je fotografisao privođenje Velibora Dunjića, vođe jedne od navijačkih grupa Crvene zvezde, osumnjičenog za pokušaj ubistva. Stražari su, kako je list preneo, Jošidi silom oduzeli i memorijsku karticu iz aparata, a sudija Slađana Marković naredila je da se izbrišu svi raniji snimci, iako je Jošida dan ranije od predsednika Višeg suda Dragoljuba Albijanića dobio redovnu akreditaciju i dozvolu za fotografisanje u zgradi suda.

Shodno sudskom poslovniku, fotografisanje u zgradi suda može se obaviti samo uz prethodno pribavljeno pisano odobrenje predsednika tog suda. Po navodima iz medija, fotoreporter je imao takvu dozvolu. Međutim, shodno odredbama Zakona o javnom informisanju, fotografski zapis lika ne može se objaviti bez pristanka lica čiji lik sadrži, ako se pri objavljivanju može zaključiti koje je to lice. U konkretnom slučaju, Velibor Dunjić imao je pravo da se protivi objavljivanju svoje fotografije, bez obzira na postojanje dozvole za snimanje u zgradi suda. Ono što međutim nije jasno, jeste po kom osnovu je Jošidi oduzeta memorijska kartica iz aparata i brisani drugi snimci na njoj. Takođe, fizički napad na fotoreportera nesumnjivo predstavlja fizički pritisak na osoblje javnog glasila, podesan da omete u obavljanju posla, te kao takav i povredu slobode javnog informisanja.

1.4. Vođa navijača *Partizana*, Miloš Radisavljević Kimi, uhapšen je 21. maja zbog sumnje da je izvršio krivično delo ugrožavanja sigurnosti novinarku B92 Brankicu Stanković. Policija je saopštila da je Radisavljević lišen slobode nakon konsultacija sa Prvim osnovnim javnim tužilaštvom u Beogradu, a zbog postojanja osnovane sumnje da je 16. decembra 2009. godine izvršio krivično delo ugrožavanja sigurnosti iz člana 138. stav 3. Radisavljević je 8. maja viđen na fudbalskoj utakmici između *Partizana* i *Crvene zvezde*, koja se igrala na stadionu *Partizana*. Direktor policije, Milorad Veljović, tada je rekao da je i policija videla Radisavljevića na stadionu, ali da nije imala osnov da ga hapsi, zbog, kako je objasnio, pravnog vakuuma. Veljović je sada za B92 izjavio da je odluka o hapšenju doneta posle sastanka sa republičkim tužiocem Miljkom Radisavljevićem, na kojem je dogovoren novi vid borbe protiv nasilja na stadionima.

Ono što je čitavu ovu stvar stavilo u fokus javnosti, jeste činjenica da Radisavljević, i pored toga što je protiv njega bila raspisana poternica, nije uhapšen 8. maja, kada je viđen na fudbalskoj utakmici i kada su ga televizijske kamere zabeležile kako prolazi atletskom stazom, na nekoliko metara od policajaca koji ne reaguju. Direktor policije tada je činjenicu da Radisavljević nije uhapšen doveo u vezu sa odbacivanjem optužnice protiv šest drugih lica za krivično delo ugrožavanja sigurnosti, a povodom istog incidenta. Ono što je međutim ostalo nesporno, jeste da je poternica za Radisavljevićem bila raspisana i 8. maja, kada je slobodno šetao pored policije, te da je nepostupanje policije u tom slučaju dovelo u pitanje ocenu spremnosti da ozbiljno postupa u odnosu na lica koja su osumnjičena za ugrožavanje sigurnosti novinara.

2. Sudski postupci

2.1. Prvo osnovno javno tužilaštvo u Beogradu uložilo je žalbu Apelacionom sudu protiv rešenja kojim je odbačena optužnica protiv šestorice navijača *Partizana* koji su pretili novinarki Brankici Stanković „zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, zbog povrede Krivičnog zakona i zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja”. Tužilaštvo u žalbi, navodi da je izreka rešenja nerazumljiva i protivrečna.

O samom rešenju kojim je odbačena optužnica protiv šestorice navijača *Partizana* koji su pretili novinarki Brankici Stanković, više reči bilo je u našem izveštaju za april. Tužilaštvo je još tada najavilo ulaganje žalbe, a mediji su preneli da je Ministarstvo pravde podnelo inicijativu, koju je podržalo Ministarstvo omladine i sporta, da Visoki savet sudstva preispita rad sudskog veća koje je donelo konkretnu odluku. Najava podnošenja inicijative, ocenjena je

od različitih izvora i kao pritisak izvršne vlasti na Apelacioni sud koji treba da odlučuje o žalbi.

2.2. Rukovodioci RTS-a podneće krivičnu prijavu protiv predsednika Upravnog odbora Udruženja televizijskih eksperata (UTE) Aleksandra Vlajkovića i članova tog udruženja „zbog nanošenja štete poslovnom ugledu RTS-a i njegovom menadžmentu“. „Zbog ponovljenih falsifikata o poslovanju RTS-a, čime se nanosi šteta poslovnom ugledu kompanije, lažnih izjava o programu, radu menadžmenta i Upravnog odbora, neovlašćenog pribavljanja i objavljivanja službene dokumentacije, grubih neistina, kleveta i podnošenja krivične prijave sa lažnim tvrdnjama, sedmoro direktora i urednika RTS-a podnosi nadležnom tužilaštvu krivičnu prijavu protiv Vlajkovića i pridruženih lica iz tzv. Udruženja televizijskih eksperata,“ navodi se u saopštenju koje je medijima upućeno iz kabineta direktora RTS-a. Potpisnici saopštenja su Nebojša Nedeljković, Branka Ružić-Hinić, Vladan Črkrić, Stanislav Veljković, Sandra Šuša, Nenad LJ. Stefanović i generalni direktor RTS-a Aleksandar Tijanić. Strukovna organizacija UTE ocenila je 19. maja da krivična prijava koju su protiv predstavnika tog udruženja podneli rukovodioci Radio-televizije Srbije može da pomogne da se utvrdi prava istina o stanju u toj medijskoj kući. UTE se 31. maja obratio Programskom odboru RTS-a protestujući zbog zloupotrebe programa zarad odbrane ličnih interesa i neosnovanog napada na one koji argumentovano ukazuju na nepravilnosti u radu Javnog servisa. Istovremeno, UTE je predsednici Narodne skupštine Slavici Đukić-Dejanović, dostavio svoju Studiju o stanju u RDU RTS. Ista studija je ranije bila dostavljena Odboru za kulturu i informisanje Narodne skupštine, ali Odbor o njoj nije raspravljao. UTE tvrdi da je stanje u RTS-u krajnje zabrinjavajuće, da RTS ne ostvaruje osnovne funkcije javnog servisa, da se saradnja sa nezavisnim produkcijama odvija krajnje netransparentno, da postoje zloupotrebe u vođenju kadrovske politike i politike nagrađivanja, zloupotrebe u sprovođenju socijalnog programa, da se drastično krši Zakon o oglašavanju.

Ne ulazeći u pitanje osnovanosti bilo koje od međusobno razmenjenih krivičnih prijava aktuelnog rukovodstva RTS-a i članova strukovne organizacije koje okuplja neke od bivših urednika ove kuće, autori ovog izveštaja samo sa žaljenjem mogu da konstatuju da pomeranje fokusa rasprave o funkcionisanju javnog servisa i meri u kojoj on ostvaruje svoju ulogu u krivičnopravnu sferu, samo po sebi teško može da doprinese i unapređenju javnog servisa i kvalitetu usluge koji građani od njega imaju. Podnete prijave mogle bi zapravo za posledicu da imaju prekid bilo kakve argumentovane javne debate o ostvarivanju funkcije javnog servisa u Srbiji i konzerviranje zatečenog stanja, kojim teško da bilo ko može da bude zadovoljan.

2.3. Pred Osnovnim sudom u Loznici, 26. maja odloženo je suđenje protiv bivšeg policajca Lj. T. koji se tereti da je 12. septembra 2005. godine naneo teške telesne povrede dopisniku *Večernjih novosti*, Vladimiru Mitriću. Na sudski poziv nije se odazvao niko od pozvanih svedoka, zbog čega je naredni pretres zakazan za 30. jun. Nino Brajović, generalni sekretar Udruženja novinara Srbije, izjavio je da je, umesto batinaša, odavno kažnjen sam Mitrić, jer živi pod uslovima neprestanog policijskog obezbeđenja.

Podsetimo, Vladimir Mitrić, još 2005. godine, zadobio je u napadu prelom leve ruke i dvadesetak kontuzija po glavi i telu. U toku je postupak protiv lica koje je okrivljeno da je izvršilac napada, ali njegovi nalogodavci nikada nisu otkriveni. Umesto toga, Mitrića policija obezbeđuje već duže od tri godine. Ranija prvostepena presuda je ukinuta, a postupak je vraćen na početak. Sada se i taj novi početak, odlaže zbog nedolaska pozvanih svedoka. Razloge neodazivanja svedoka, kao ni mere koje je sud naložio ne bi li obezbedio njihovo prisustvo na narednom ročištu zakazanom za 30. jun, mediji nisu preneli. Ono što je, međutim, nesporno, je da ovakvi slučajevi realno predstavljaju faktor dodatnog ugrožavanja položaja novinara i rastuće autocenzure u medijima.

II MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH ZAKONA

1. Zakon o javnom informisanju

1.1. Implementacija Zakona o javnom informisanju, obrađena je, jednim delom i kroz odeljak o slobodi izražavanja.

1.2. Kompanije „Novosti“, „Ringier“ i „Press publishing grup“, izdavači najtiražnijih srpskih dnevnih i periodičnih novina, u saopštenju objavljenom 11. maja koje su potpisali glavni urednici dnevnih listova *Večernje novosti*, *Blic* i *Press*, Manojlo Vukotić, Veselin Simonović i Dragan J. Vučićević, upozorili su Vladu Srbije i srpsku javnost da Stanko Subotić Cane i nemačka WAZ medijska grupa pokušavaju da preuzimu kompletno tržište štampe u zemlji. Urednici optužuju WAZ da stoji iza odbijanja banaka kao poverilaca kompanije „Futura plus“ u stečaju, da podrže plan restrukturiranja ove kompanije koja je najveći distributer novina u Srbiji. Urednici tvrde da je WAZ jedan deo potraživanja tajno otkupljivao od banaka, kao i da ima interes da „Futura plus“ bankrotira, jer bi u tom slučaju, kao vlasnik konkurentskog „Štampa sistema“ preuzeo najveći deo srpskog tržišta štampe i postao monopolista u distribuciji. Udruženje novinara Srbije (UNS) podržalo je najveće izdavače štampanih medija

uz tvrdnju da je opasnost od stvaranja monopola u distribuciji štampe realna. Stanko Subotić Cane, protiv koga je u Srbiji podignuta optužnica zbog zloupotrebe službenog položaja i za kojim su srpske vlasti raspisale poternicu, odgovarajući na optužbe tvrdi da sa WAZ-om nije u poslovnim odnosima od decembra 2008. godine, osim što su njegove garancije koje je izdao još 2006. godine, sada aktivirane od strane nemačke medijske grupe. Subotić tvrdi da je garantovao da će srpski biznismeni Milan Beka i Miroslav Mišković, koji su novcem WAZ-a kupovali akcije „Novosti“, kupljene akcije preneti na WAZ, te da se, pošto do toga nije došlo već četiri godine, WAZ sada namiruje od njegovih garancija i on trpi višemilionsku štetu. Peter Lange, član uprave WAZ medijske grupe tvrdi da ovoj kompaniji nije u interesu da „Futura Plus“ ode u stečaj. On takođe demantuje da je WAZ od banaka tajno otkupio potraživanja. Lange tvrdi da je WAZ preuzeo potraživanje od „Rajfajzen banke“ prema „Futura Plus“ u visini od 2,5 miliona evra, budući da je osnov duga bio kredit obezbeđen bankarskom garancijom WAZ-a. Pošto je bankarska garancija dospela, „Rajfajzen banka“ se iz nje naplatila, a WAZ je postao direktni poverilac „Future Plus“ i o tome obavestio stečajni sud i stečajnog upravnika.

Zakonom o javnom informisanju predviđeno je da niko ne može imati monopol na distribuciju javnih glasila, kao i da niko ne sme, ni na posredan način, da ograničava slobodu javnog informisanja, naročito zloupotrebom kontrole nad sredstvima za distribuciju javnih glasila. Ovde je međutim važno podsetiti da su kompanije „Novosti“, „Ringier“ i „Press publishing grup“ članice Asocijacije medija koja je još 15. septembra prošle godine objavila bojkot *Future plus*, ukazujući na velika dugovanja ovog distributera, te pozvala Vladu da zakonom uredi tržište distribucije štampe. Ministarstvo kulture tom prilikom osudilo je ponašanje *Future Plus* kao neprofesionalno, i praktično podržalo bojkot. Veselin Simonović, jedan od potpisnika najnovijeg saopštenja kompanija „Novosti“, „Ringier“ i „Press publishing grup“, tom prilikom, u svojstvu predsednika Upravnog odbora Asocijacije medija, tvrdio je da odluka da se ne isporučuju novine *Futura plus* „nije bojkot već poslovna odluka da se ne isporučuje roba onome ko ne plaća,“ te da je Asocijacija medija na takvu odluku prisiljena da bi smanjila štetu. Nešto nakon ovoga, *Futura plus*, koja vlasnički vezivana za Stanka Subotića, otišla je u stečaj, a bojkot je prekinut. Novoj eskalaciji prethodila je razmena optužbi između nemačke WAZ medijske grupe i uprave „Novosti“, tokom koje se otkrilo da je WAZ finansirao preuzimanje kontrolnog paketa akcija „Novosti“ od strane kompanija pod kontrolom biznismena Milana Beka, te da je navodno postojao dogovor da Beka, nakon izvesnog vremena kontrolni paket akcija prenese na WAZ. Do ovoga nije došlo, a uprava „Novosti“ pokrenula je i kampanju koja je igrala na nacionalnu kartu zagovaranjem potrebe da njihove novine „ostanu srpske“ (i pored toga što su kompanije za koje mediji tvrde da su pod kontrolom biznismena Milana Beka i koje drže kontrolni paket akcija „Novosti“ takođe registrovane u inostranstvu). Samo nekoliko dana nakon objavljivanja zajedničkog saopštenja

kompanija „Novosti“, „Ringier“ i „Press publishing grup“, plan restrukturiranja Future plus ipak je usvojen. Razvoj događaja oko „Novosti“, međutim, ukazuje da prošlogodišnje izmene Zakona o javnom informisanju i uvođenje medijskog registra nije obezbedilo istinsku transparentnost medijskog vlasništva. Ministarstvo kulture je svojevremeno iniciralo usvajanje Zakona o medijskoj koncentraciji i javnosti medijskog vlasništva, čiji je nacrt, na kome se dugo radilo, radna grupa predala ministarstvu još krajem 2008. godine. Tokom javne rasprave, najžešći protivnici zakona o medijskoj koncentraciji bile su upravo članice Asocijacije medija. Tim nacrtom bilo je predviđeno osnivanje sveobuhvatnijeg medijskog registra kojim bi se obezbedilo ostvarivanje prava javnosti na informacije o medijima, njihovim osnivačima, sastavu vlasništva i identitetu lica koja, na osnovu učešća u vlasništvu ili na drugi način, mogu vršiti uticaj na uređivačku politiku. Nacrt je takođe utvrđivao pragove nedozvoljene medijske koncentracije i u odnosu na štampana javna glasila (pragovi u odnosu na elektronska, kao i u odnosu na unakrsno vlasništvo elektronskih i štampanih, utvrđeni su Zakonom o radiodifuziji). Da se od usvajanja ovog zakona nije odustalo, danas verovatno ne bi imali situaciju u kojoj javnost samo naslućuje (ali ne zna pouzdano) ko su vlasnici „Novosti“, odnosno u čijem interesu akcionari „Novosti“ drže akcije u toj kompaniji. Takođe, da se od usvajanja ovog zakona nije odustalo, bilo bi jednostavnije utvrditi da li bi eventualnim preuzimanjem akcija „Novosti“ od strane WAZ medijske grupe bili pređeni pragovi koji medijsku koncentraciju čine nedozvoljenom. Naime, WAZ u Srbiji već ima udele u Politici i novosadskom Dnevniku.

1.3. Centar za prava manjina iz Beograda je „najoštrije osudio govor mržnje“ u emisiji „Nedeljno popodne sa Leom Kiš“, a Televizija Pink je odgovorila javnim izvinjenjem zbog vređanja pripadnika romske zajednice. Centar za prava manjina je saopštio da je „u emisiji koja je emitovana 16. maja, pevačica Zorana Pavić ispričala dva vica kojima se direktno i nedvosmisleno vređa romska zajednica“. "Ponašanje uredništva i voditeljke RTV Pink je nedopustivo. Iako je vic bio stavljen u kontekst rivalstva između *Crvene zvezde* i *Partizana*, ne izvrgava ruglu protivnički klub, već omalovažava i vređa dostojanstvo čitavog jednog naroda." U saopštenju se dodaje da emisija nije išla uživo, pa je sporni sadržaj mogao da bude izbačen u montaži, ali se to nije dogodilo. RTV Pink se javno izvinila u saopštenju dostavljenom agenciji Beta. "Uređivačkom kolegijumu je iskreno žao zbog incidenta, i slažemo se da je primerena reakcija voditeljke izostala, pa će se ona javno izviniti već u sledećoj emisiji", saopštio je Pink.

Zakonom o javnom informisanju zabranjeno je objavljivanje ideja, informacija i mišljenja kojima se podstiče diskriminacija, mržnja ili nasilje protiv lica ili grupe lica zbog njihovog pripadanja ili nepripadanja nekoj rasi, veri, naciji, etničkoj grupi, polu ili zbog njihove seksualne opredeljenosti, bez obzira na to da li je objavljivanjem učinjeno krivično delo. Lice

na koje se kao pripadnika grupe lično odnosi takva informacija, ima pravo da podnese tužbu sudu protiv autora informacije i protiv odgovornog urednika javnog glasila u kome je informacija objavljena, kojom može da zahteva zabranu njenog ponovnog objavljivanja i objavljivanja presude na trošak tuženih. Istu tužbu može podneti i svako pravno lice čiji je cilj zaštita sloboda i prava čoveka i građanina, kao i organizacija čiji je cilj zaštita interesa grupa koje su ugrožene govorom mržnje u konkretnom slučaju. Diskriminacija pojedinaca ili društvenih grupa na osnovu pola, rasne, etničke, verske, socijalne ili nacionalne pripadnosti, zabranjena je i Kodeksom ponašanja emitera. Za povredu Kodeksa, Zakonom o radiodifuziji predviđena je mogućnost izricanja opomene i upozorenja, ali i privremenog ili trajnog oduzimanja dozvole za emitovanje programa.

1.4. Upravni odbor Saveta za štampu jednoglasno je imenovao članove Komisije za žalbe. Odlukom UO, na predlog NVO-a, predstavnici javnosti biće Miljenko Dereta, Zoran Ivošević i Božo Prelević. U ime osnivača Saveta to su: Tamara Skroza i Slaviša Lekić (NUNS), Ljiljana Smajlović i Petar Jeremić (UNS), Aleksandar Đivuljskij, Filip Švarm i Milorad Ivanović (Asocijacija medija) i Stojan Marković (Lokal pres). Kao samoregulatorno telo, Savet je nadležan za praćenje poštovanja Kodeksa novinara Srbije u štampanim medijima i rešavanje predstavljeni pojedinaca i institucija povodom konkretnih sadržaja. Savet je nadležan za medijaciju između oštećenih pojedinaca, institucija i redakcija, te izricanja javnih opomena kad se konstatuje kršenje etičkih standarda utvrđenih Kodeksom.

Savet za štampu je samoregulatorno telo čije postojanje nije izričito predviđeno odredbama Zakona o javnom informisanju. Interes sa kojim je Savet osnovan, a posebno sa kojim je osnovana njegova Komisija za žalbe, ogleda se u potrebi promocije izveštavanja koje bi bilo usklađeno sa najvišim etičkim standardima struke, ali i u potrebi da se kroz postupke medijacije i reagovanje javnim opomenama u slučajevima kršenja Kodeksa novinara Srbije utiče i na kvalitet izveštavanja i na manju izloženost štampanih medija sudskim postupcima. Teško je, međutim, očekivati da će Komisija za žalbe ostvariti svoju funkciju, ako izostane nedvosmislena podrška vlasti radu i Komisije i Saveta uopšte. Ostaje da se vidi da li će Savet takvu podršku i dobiti.

1.5. „U više navrata, pa i u godišnjim izveštajima Narodnoj skupštini, ukazivao sam da pojedini mediji krše prava onih o kojima pišu, pa i pretpostavku njihove nevinosti, i da na takvo kršenje prava izostaje efikasna reakcija nadležnih državnih organa, ali i novinarskih udruženja,“ izjavio je za *Danas* Saša Janković, zaštitnik građana. „Razlozi za takve napise su često težnja ka senzacionalizmu i (lažnoj) ekskluzivnosti, potkrepljena saznanjem da se teška ili „pikantna“ reč bolje prodaje.“ On dodaje da se u takvim slučajevima „sasvim sigurno ne

radi o loše procenjenom interesu javnosti da zna, već o drugim, mnogo konkretnijim motivima i interesima“. Janković smatra da bi javno glasilo moglo i trebalo formalno da bude pozivano na odgovornost ukoliko objavi ime i prezime koje je, u vezi sa time o čemu piše, dobilo od Ministarstva unutrašnjih poslova ili drugog državnog organa.

Članom 37. Zakona o javnom informisanju propisano je da se u javnom glasilu niko ne sme označiti učiniocem kakvog kažnjivog dela, odnosno oglasiti krivim ili odgovornim pre pravnosnažne odluke suda ili drugog nadležnog organa. Istovremeno, članom 82. istog Zakona, propisano je da novinar, odgovorni urednik i pravno lice koje je osnivač javnog glasila ne odgovaraju za štetu ako je neistinita ili nepotpuna informacija verno preneti iz javne skupštinske rasprave ili javne rasprave u skupštinskom telu ili iz sudskog postupka ili iz dokumenta nadležnog državnog organa. U praksi se dešava da mediji informacije u kojima se povređuje prezumpcija nevinosti u odnosu na neka lica, verno prenose iz dokumenata ili saopštenja državnih organa, pre svega policije. Iako je nesporno da prezumpcija nevinosti predstavlja temeljno pravo koje je neophodno štiti bez izuzetaka, autorima ovog izveštaja neprihvatljiva je teza da bi novinari trebalo da odgovaraju za povrede prezumpcije nevinosti koje čine državni organi, te da bi sredstvo borbe protiv ovog nespornog kršenja ljudskih prava trebalo da bude kažnjavanje novinara koji verno prenose informacije, a ne državnih organa od kojih takve informacije potiču. U sudskoj praksi već postoje tendencije da se odredba člana 82. Zakona o javnom informisanju usko tumači, te se ponekad za isključenje odgovornosti novinara insistira na tome da je dokument nadležnog državnog organa iz koga je novinar preneo informaciju „zvaničan“, šta god to značilo (srpsko pravo ne poznaje razliku između zvaničnih i nezvaničnih dokumenata državnih organa), te bi svako dalje sužavanje polja primene odredbe o isključenju odgovornosti iz Zakona o javnom informisanju, dodatno komplikovalo položaj i prava medija, ali i slobodu izražavanja uopšte.

2. Zakon o radiodifuziji

2.1. Implementacija Zakona o radiodifuziji, u ovom izveštaju biće obrađena, kroz odeljak koji se bavi monitoringom rada nadležnog regulatornog tela, Republičke radiodifuzne agencije.

3. Zakon o lokalnoj samoupravi

3.1. Dnevni list *Danas* preneo je kako je opština Pirot opredelila iz opštinskog budžeta za pomoć lokalnim medijima 13,4 miliona dinara. Novac će se dodeljivati po dva osnova - 70

odsto ili 9,4 miliona dinara za redovnu aktivnost medija i obavljanje informativne delatnosti, a preostalih četiri miliona dinara na osnovu projekata. Predsednik opštine Pirot Vladan Vasić, izjavio je da je interes opštine da mediji opstanu, da koliko je moguće poboljšaju kvalitet informativnog programa i da izveštavaju o svim događajima u opštini. Član Opštinskog veća, Boban Nikolić, rekao je da su izdvojena sredstva značajna, da Opštinsko veće i komisija za raspodelu sredstava nisu imali lak zadatak, ali i da će se pažljivo pratiti kako se ova budžetska sredstva troše. Za redovnu delatnost, Regionalna TV Pirot je dobila 2,6 miliona dinara, TV „PI kanal“ 2,1 milion, Radio Pirot dva miliona, nedeljnik „Sloboda“ 1,7 miliona i Radio „Sport plus“ milion dinara. Konkurs za podelu ostatka para na osnovu projekata medija je u toku.

Zakonom o lokalnoj samoupravi propisano je da su opštine i gradovi nadležni da se staraju o javnom informisanju od lokalnog značaja i obezbeđuje uslove za javno informisanje na srpskom jeziku i jeziku nacionalnih manjina koji se koriste na teritoriji opštine. Zakon, međutim, ne propisuje način na koji se ova sredstva opredeljuju, tako da se po tom pitanju praksa razlikuje od lokalne samouprave do lokalne samouprave. Lokalne samouprave, po sopstvenom nahođenju, opredeljuju se u ovakvim slučajevima ili za konkurse, ili za vođenje postupaka javnih nabavki usluga, ili za neposredne pogodbe sa pojedinim medijima, a ponekad i za kombinaciju navedenih modela. Česti su i prigovori da se dodeljivanje sredstava vrši na način koji nije ni transparentan, niti nediskriminatoran, odnosno, koji predstavlja državnu pomoć kojom se narušava konkurencija na tržištu, što je zabranjeno Zakonom o kontroli državne pomoći. Upravo kako bi se ovakvi prigovori u budućnosti predupredili, iz Lokal presa, asocijacije lokalnih štampanih medija, ANEM-a i NUNS-a, najavljeno je da će se zajedno sa ministarstvom kulture i ministarstvom za državnu upravu i lokalnu samoupravu, raditi na donošenju preporuke u cilju jedinstvenog regulisanja načina na koji bi opštine i gradovi dodeljivali sredstva u vršenju svoje zakonske nadležnosti obezbeđivanja uslova za javno informisanje.

III MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA

1. Zakon o izmenama Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja

Narodna skupština usvojila je predlog izmena Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, kojima se Poverenik za informacije od javnog značaja ovlašćuje da novčano kažnjava odgovorne za neizvršavanje svojih rešenja.

O Zakonu o izmenama Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja više reči bilo je u prethodnom izveštaju, budući da se radi o predlogu koji je Vlada usvojila u aprilu, kao rezultat dogovora postignutog na sastanku Poverenika za informacije od javnog značaja sa premijerom Cvetkovićem iz marta ove godine. Na sastanku je dogovoreno da će Vlada preduzeti konkretne korake u cilju potpunijeg ostvarivanja prava na slobodan pristup informacijama, što je između ostalog podrazumevalo i predlog izmena zakona. Izmenama, koje su sada i usvojene u Parlamentu, Poverenik je ovlašćen da neposredno izriče sukcesivne novčane kazne, do iznosa od 200.000 dinara, protiv onih koji ne izvršavaju njegova rešenja. Tek ako ni nakon toga, rešenje Poverenika ne bi bilo izvršeno, njegovo izvršenje obezbeđuje Vlada, primenom sredstava prinude.

2. Zakon o izmenama i dopunama Zakona o obeležavanju Dana žalosti na teritoriji Republike Srbije

Narodna skupština usvojila je Zakon o izmenama i dopunama Zakona o obeležavanju Dana žalosti na teritoriji Republike Srbije, kojim je nadzor nad sprovođenjem odredbi zakona koje se odnose na elektronske medije stavljen u nadležnost Republičke radiodifuzne agencije. Do ovih izmena, nadzor nad poštovanjem Dana žalosti, kako u štampanim, tako i u elektronskim medijima, vršilo je Ministarstvo kulture. Odredbe koje se odnose na način na koji se Dan žalosti obeležava u medijima nisu promenjene, tako da je zapravo jedini smisao izmena u zaokruživanju nadležnosti Radiodifuzne agencije kao regulatornog tela za elektronske medije u Srbiji.

IV MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

REGULATORNA TELA

1. REPUBLIČKA RADIODIFUZNA AGENCIJA (RRA)

1.1. Republička radiodifuzna agencija postavila je na svojoj Internet prezentaciji izveštaj svoje službe za nadzor i analitiku koji se odnosi na ispunjavanje zakonskih i programskih obaveza Radio televizije Srbije. Izveštaj se odnosi na period od januara do marta 2010. godine.

Ovo je prvi izveštaj takve vrste koji je Radiodifuzna agencija objavila. Podsetimo, vršenje nadzora nad emiterima, pa i ustanovama javnog servisa, jeste zakonom utvrđena nadležnost Agencije. Analiza se ograničava na kvantitativne prikaze ispunjavana programskih kvota predviđenih Zakonom o radiodifuziji (udeo programa na srpskom jeziku, udeo sopstvene produkcije, udeo programa nezavisnih produkcija), te udela pojedinih programskih žanrova u ukupnoj ponudi, i udela programa namenjenih specifičnim društvenim grupama (npr. programa na romskom jeziku). Izveštaj ne sadrži uporednu analizu sa programima javnih servisa u Evropi ili regionu, niti pak uporednu analizu sa programima komercijalnih emitera u Srbiji. Zaključak izveštaja je da RTS ispunjava sve nadzirane programske obaveze, izuzev kvote od 10% za nezavisne produkcije koja nije u potpunosti postignuta u kvartalnom razdoblju (istini za volju, Zakon i ne predviđa obavezu da se ova kvota ispuni u svakom pojedinačnom tromesečnom periodu, već isključivo na godišnjem nivou). Iz same statistike koju izveštaj nudi, mogu se приметiti i druge stvari, npr. da je zbirno računat udeo dečijeg i naučno-obrazovnog programa manji od udela oglašavanja, TV prodaje i najava programa. Svakako je dobro što je ovaj izveštaj napravljen i što je učinjen dostupnim javnosti. Trebalo bi, međutim, insistirati da naredni ovakvi izveštaji budu, pored kvantitativne, posvećeni i kvalitativnoj i uporednoj analizi programa.

1.2. Srboljub Bogdanović iz Republičke radiodifuzne agencije izjavio je za dnevni list „Danas“ da se broj povreda Zakona o oglašavanju na programima elektronskih medija u prethodnom periodu smanjio. Ovo smanjenje je u odnosu na pojedine vrste povreda koje su u praksi bile najčešće, višestruko. Bogdanović je posebno naveo primer oglašavanja u kajronima van reklamnih blokova, koje je smanjeno četiri do pet puta. Moguće je da su na to uticale prekršajne prijave koje je RRA podnela povodom povreda iz januara, kao i razgovori koje je Savet imao sa predstavnicima emitera, rekao je Bogdanović. Naime, RRA je početkom marta podnela prve prekršajne prijave protiv svih šest emitera sa nacionalnom frekvencijom, zbog ukupno 329 povreda odredaba Zakona o oglašavanju uočenih u januaru, a tim povodom bila je održana i konferencija za novinare. Uglavnom nisu poštovane odredbe o trajanju i označavanju reklamnih blokova, vremenskom razmaku između njih, trajanju emisija TV prodaje, kao i o emitovanju reklama tokom vesti i dečijih emisija. RRA je u međuvremenu počela da podnosi prijave i protiv radijskih emitera sa nacionalnom frekvencijom.

Podsetimo, Republička radiodifuzna agencija je objavila da je u januaru RTS imao 33 povrede Zakona o oglašavanju, TV Pink 36, TV B92 63, Happy TV 102, Košava 85, Foks šest, a Avala četiri. Interesantno je da Bogdanović sada navodi povredu Zakona koja se ogleda u oglašavanju u kajronima (trčecim slovima) van reklamnih blokova, kao primer vrste povrede

koje sada ima četiri do pet puta manje. Podsećanja radi, kada je Agencija na svojoj konferenciji za štampu iznela podatke o broju povreda Zakona u januaru, prezentovane brojke ovu povredu uopšte nisu obuhvatale. Naime, da su te povrede tada bile brojane, rezultati bi bili drugačiji, posebno imajući u vidu da je oglašavanje kajronima van reklamnih blokova bilo izuzetno često, posebno na Televiziji Pink. Iako je svakako dobro ako se sada beleži manji broj povreda nego u januaru, čudno je da Agencija razlog za optimizam nalazi u smanjenju vrste povrede koju u januaru, iz nikada do kraja razjašnjenih razloga, uopšte nije brojala kao povredu.

1.3. Republička radiodifuzna agencija objavila je 21. maja saopštenje u kome se ukazuje na veći broj predstavljeni povodom nekulturnih sadržaja u programima većeg broja nacionalnih emitera. Savet RRA doneo je odluku da se predstavnici emitera pozovu na razgovor u kome će im se ukazati na neprihvatljivost emitovanja programa čiji se veliki deo sastoji od psovavanja, uvreda kao i od verbalnog ekstremizma svake vrste. Savet RRA ukazao je na potrebu da se televizijski i radijski programi usklade sa pravilima elementarne pristojnosti, kao i na to da potreba za što većom gledanošću i privlačenjem pažnje ne može biti opravdanje za emitovanje skarednih i uvredljivih sadržaja, niti za afirmisanje vrednosti nedopustivih za civilizovano društvo. Samo nekoliko dana kasnije, 25.5.2010. godine, Savet Republičke radiodifuzne agencije održao je hitnu sednicu zbog neprimerenog ponašanja učesnika rijaliti šoua Farma na televiziji Pink. Od Pinka je zatraženo da se javno izvini zbog neprimerenog sadržaja u programu, ali „ne u ime učesnika Farme, već u svoje ime“. Jedan od zahteva je i da se dnevni pregledi „očiste“ od psovki i uvredljivog sadržaja, kao i da se posveti velika urednička pažnja tokom živih prenosa. To podrazumeva da se, ukoliko počne neki incident, aktivira kamera koja snima drugi deo imanja na Farmi ili da se prekine prenos, objasnio je Srboљub Bogdanović iz Republičke radiodifuzne agencije. Takođe, od Pinka je zahtevano da stavi oznaku da program nije preporučljiv mlađima od 18 godina.

Ono što je posebno interesantno u vezi sa ratom koji je Republička radiodifuzna agencija objavila „nekulturnim sadržajima“, odnosno pre svega psovkanama u televizijskim i radijskim programima, jeste pozivanje na član 7. stav 1. Konvencije o prekograničnoj televiziji kao osnov. Podsetimo, navedena odredba predviđa da svi programski prilozima, u pogledu njihovog prikazivanja i sadržaja, imaju poštovati dostojanstvo ljudskog bića i osnovna prava drugih. Posebno, programski prilozima ne smeju biti nepristojni, a naročito ne smeju sadržavati pornografiju, te ne smeju neprikladno isticati nasilje ili podsticati rasnu netrpeljivost. Kodeksom ponašanja emitera Republičke radiodifuzne agencije, takođe je predviđeno da su emiteri dužni da suzbijaju ekstremizam i uvrede u svojim programima, kako u ponašanju voditelja programa, tako i u izražavanju gostiju. Čini se, međutim, da postoji tendencija da se ove odredbe dosta široko tumače, te da se slobodniji jezik i apriori zabranjuje, čak i u vreme

kada deca po pravilu ne prate program i, što je još gore, čak i bez udubljanja u kontekst u kome se takav govor koristi, što bi opet moglo dovesti, u pojedinim slučajevima, do nesrazmernog ograničavanja slobode izražavanja.

2. REPUBLIČKA AGENCIJA ZA TELEKOMUNIKACIJE (RATEL)

2.1. Republička agencija za telekomunikacije podnela je Narodnoj skupštini Republike Srbije svoj Izveštaj o aktivnostima za 2009. godinu, sa okvirnim planom rada RATELa u 2010. godini. Skupštinski Odbor za saobraćaj i veze razmatrao je ovaj izveštaj na sednici održanoj 7. maja. Nakon rasprave, članovi Odbora jednoglasno su prihvatili izveštaj.

Zakonom o telekomunikacijama predviđeno je da RATEL priprema i podnosi Vladi i Skupštini godišnji izveštaj (uključujući i finansijske obračune) o svojim aktivnostima, koji obuhvata naročito izveštaje o razvoju telekomunikacija u Republici Srbiji, primeni principa tarifne politike na propisane usluge, dostignutom nivou realizacije usluga univerzalnog servisa, sa procenom stepena zadovoljenja potreba korisnika, te nameni i dodeli radio frekvencija za civilne potrebe. Zakonom je takođe propisano da se ovaj izveštaj objavljuje na način predviđen Statutom RATELa. Statut RATELa predviđa da se izveštaj objavljuje na Internet prezentaciji Agencije. Ovo je i urađeno 19. maja, kada su na Internet prezentaciji Agencije objavljeni godišnji izveštaj, finansijski izveštaj i izveštaj ovlašćenog revizora za 2009. godinu.

2.2. Dana 24.5.2010. godine, RATEL je doneo dva rešenja o produženju rokova za početak rada radio stanica po ranije izdatim dozvolama JP RTV Vrnjačka Banja.

Članom 71. Zakona o telekomunikacijama predviđeno je da radio stanica mora početi sa radom najkasnije u roku od jedne godine od dana izdavanja dozvole, osim ako posebnim zakonom nije drugačije određeno. Istim članom Zakona, predviđeno je i da korisnik koji iz objektivnih razloga nije u mogućnosti da u navedenom roku pusti u rad radio stanicu, može da, u pisanoj formi, najkasnije 15 dana pre isteka roka za početak rada radio stanice, podnese zahtev za produženje roka, u kome je dužan da navede razloge zakašnjenja. U konkretnom slučaju, JP RTV Vrnjačka Banja pozvala se na više neuspešnih aukcija radi privatizacije kao objektivni razlog ne mogućnosti da u zakonom predviđenom roku pusti u rad radio stanicu, što je RATEL uvažio.

DRŽAVNI ORGANI

3. NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRBIJE

Narodna skupština Republike Srbije je usvojila zakone o izmenama Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja i o izmenama i dopunama Zakona o obeležavanju Dana žalosti na teritoriji Republike Srbije, o čemu je više reči bilo u delu ovog izveštaja koji se bavi monitoringom procesa usvajanja novih zakona. Takođe su usvojeni i zakoni o potvrđivanju međunarodnih akata iz oblasti telekomunikacija od značaja za predstojeću digitalizaciju radiodifuzije. Potvrđeni su Završni akti Regionalne konferencije o radio-komunikacijama za planiranje digitalne terestrijalne radiodifuzne službe održane u Ženevi 2006. godine i Protokola o izmenama i dopunama određenih delova Regionalnog sporazuma za Evropsku radiodifuznu zonu (Štokholm, 1961.) sa Rezolucijama (RRC-06-Rev.ST61). Završnim aktima Regionalne konferencije RRC-06, u članu 12. propisana je dužina trajanja tranzicionog perioda za prelazak sa analognog na digitalno terestrijalno emitovanje televizijskog programa. Ovaj period naime traje do 17. juna 2015. godine. Po isteku tranzicionog perioda sve zaštićene frekvencije iz Analognog plana neće se više štititi, odnosno štitice se samo nova digitalna raspodela. Upravo rukovodeći se ovim aktom, ali i Preporukom Evropske Komisije, COM (2005) 204, kojom je članicama Evropske Unije sugerisano da prekinu sa analognim emitovanjem i da potpuno pređu na digitalno emitovanje televizijskog programa do početka 2012. godine, Vlada Republike Srbije, u Strategiji digitalizacije, odredila je 4. april 2012. godine kao datum potpunog prelaska na digitalno zemaljsko emitovanje televizijskog programa u Srbiji.

4. MINISTARSTVO ZA TELEKOMUNIKACIJE I INFORMACIONO DRUŠTVO

Vlada Republike Srbije usvojila je predlog Zakona o elektronskim komunikacijama i uputila ga Parlamentu na usvajanje po hitnom postupku 28.5.2010. godine, saopštilo je Ministarstvo za telekomunikacije i informaciono društvo.

Nacrt Zakona koji je usklađen sa regulatornim okvirom EU 2002 i koji omogućava dinamičniju liberalizaciju u oblasti telekomunikacija, jača poziciju i ulogu nezavisnog regulatornog tela, uvodi nove mehanizme za zaštitu korisnika, obezbeđuje veću transparentnost u donošenju odluka, unapređuje predvidivost regulatornog okvira i vladavinu prava, izradila je radna grupa Ministarstva za telekomunikacije, nakon čega je samo Ministarstvo radilo na daljem međuresornom usklađivanju teksta Nacrta, pre nego što

ga je Vlada usvojila. Predlog Zakona je od izuzetnog značaja za medijski sektor, a pre svega za elektronske medije. Naime, Predlog redefinše uslove za pružanje usluga elektronskih komunikacija, podrazumevajući pod tim i uslove za distribuciju radio i televizijskog programa. Za razliku od dosadašnjeg mehanizma odobrenja za pružanje usluga distribucije radio i televizijskog programa (npr. odobrenje za pružanje usluga distribucije radijskih i televizijskih programa preko kablovsko distributivne mreže, odobrenje za pružanje usluga distribucije radijskih i televizijskih programa preko satelita ili odobrenje za pružanje Internet usluga), predloženo je rešenje kojim se ove usluge pružaju po režimu opšteg ovlašćenja, odnosno neposredno na osnovu zakona, dok su dozvole predviđene isključivo za korišćenje numeracije i radio-frekvencija. Nacrt posebno predviđa da će pri određivanju uslova i načina korišćenja radio-frekvencija za distribuciju i emitovanje medijskih sadržaja, Agencija za elektronske komunikacije (koja preuzima nadležnosti RATELA) ostvarivati saradnju sa organom nadležnim za radiodifuziju, te da će, kada je to Zakonom o radiodifuziji propisano, dozvole za korišćenje radio-frekvencija izdavati isključivo na zahtev regulatornog tela za radiodifuziju. Agencija za elektronske komunikacije takođe će biti ovlašćena da, na zahtev regulatornog tela za radiodifuziju, utvrđuje obaveze prenosa određenih programa (tzv. „must carry“ regulatorna obaveza). Nacrt takođe predviđa da će Ministarstvo za telekomunikacije i informaciono društvo, na predlog Agencije za elektronske komunikacije, koji se priprema u saradnji sa regulatornim telom za radiodifuziju, doneti akt o prelasku sa analognog na digitalno emitovanje televizijskog programa i pristup multipleksu u zemaljskoj digitalnoj radiodifuziji. Ovim aktom urediće se naročito način i vremenski raspored prelaska, zahtevi i dinamika u pogledu uspostavljanja mreže za distribuciju digitalnog televizijskog programa, zahtevi za formiranje multipleksa, obim korišćenja radio-frekvencija, u meri neophodnoj za uspešno obavljanje prelaska na digitalno emitovanje televizijskog programa. JPu „Emisiona tehnika i veze”, u skladu sa navedenim aktom, biće izdata pojedinačna dozvola za korišćenje radio-frekvencija i biće obavezano da uspostavi elektronsku komunikacionu mrežu za multipleksiranje, distribuciju i emitovanje digitalnog televizijskog programa. Način korišćenja preostalih radio-frekvencija namenjenih zemaljskoj digitalnoj radiodifuziji, kao i pružanju širokopoljnih servisa (digitalna dividenda), utvrdiće Vlada nakon okončanja procesa prelaska na digitalno emitovanje, na predlog Ministarstva, a po sprovedim javnim konsultacijama.

5. MINISTARSTVO KULTURE

Srbija će sredinom jula dobiti svoju medijsku strategiju, koja se upravo radi u Ministarstvu kulture, izjavila je pomoćnica ministra za medije Nataša Vučković Lesendrić na dvodnevnoj konferenciji u Medija centru pod nazivom „Višegradska četvorka: učenje iz iskustva”. „Medijska studija” pokazaće u kojoj meri je današnja medijska scena u Srbiji usklađena sa

evropskim kriterijumima. Taj dokument biće baziran na uporednoj analizi stanja na medijskoj sceni i zakonodavstva tri evropske zemlje, i to Danske, Nemačke i Austrije, koje su izabrane zbog etničkih specifičnosti, broja stanovnika, položaja javnih servisa i lokalnih medija, sa jedne strane, i Srbije sa druge, a koju su za potrebe Ministarstva sačinili evropski eksperti. „Tokom ove godine biće usvojen i novi zakon o novinskoj agenciji Tanjug i izmenjena uredba o Međunarodnom radiju Srbija, kojima će biti utvrđen njihov položaj i finansiranje,“ najavila je Nataša Vučković-Lesendrić. Pomoćnica ministra izjavila je da je Ministarstvo svesno problema koje donose subvencije samo jednoj novinskoj agenciji i hoće da isključi mogućnost nelojalne konkurencije.

Podsetimo, izrada Medijske strategije, jeste svojevrsna koncesija vlasti medijskom sektoru, koja se u fokusu javnosti našla nakon nepodeljenih kritika prošlogodišnjih izmena Zakona o javnom informisanju, za koje je stručna javnost ocenila da su neustavne i da ozbiljno narušavaju i ograničavaju slobodu izražavanja. Već tada, Ministarstvo je formiralo radnu grupu za izradu medijske strategije u koju su ušli predstavnici novinarskih i medijskih udruženja. Radna grupa nije, međutim, bila aktivna u prethodnom periodu, budući da se čekala Medijska studija koju je ministarstvo naručilo od evropskih eksperata, a čija izrada je finansirana sredstvima takođe evropskih fondova. Za očekivati je, međutim, da nakon obelodanjivanja Medijske studije, sredinom juna, već formirana radna grupa bude reaktivirana, a kako bi se i kroz nju omogućile najšire konsultacije sa novinarskim i medijskim udruženjima o razvojnim mogućnostima medijskog sektora u Srbiji u predstojećem periodu.

KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE

6. OFPS, kolektivna organizacija za zaštitu srodnih prava proizvođača fonograma

Pregovori o jedinstvenoj tarifi naknada za emitovanje, reemitovanje i javno saopštavanje fonograma i na njima zabeleženim interpretacijama, između Organizacije proizvođača fonograma Srbije i Organizacije za zaštitu prava interpretatora PI, sa jedne strane, i reprezentativnog udruženja iz reda korisnika komercijalnih emitera, Asocijacije nezavisnih elektronskih medija (ANEM) sa Asocijacijom profesionalnih emitera Srbije (APRES), sa druge strane, doživeli su definitivni krah tokom maja. Po Zakonu, sada predlog tarife određuje upravni odbor organizacije i dostavlja ga Komisiji za autorsko i srodna prava na mišljenje, a tek ukoliko Komisija bude mišljenja da predlog tarife ne obuhvata prava za koja konkretne organizacije imaju dozvolu za kolektivno ostvarivanje ili da naknada nije određena

u skladu sa pravilima propisanim zakonom, organizacije su dužne da ponove pregovore sa reprezentativnim udruženjem korisnika, ili da dostave novi predlog tarife Komisiji na mišljenje. Ukoliko bi Komisija i u drugom krugu ocenila da naknada nije određena u skladu sa pravilima propisanim zakonom, ovlašćena je da sama donese odluku o tarifi. Ono što dodatno komplikuje čitav proces, jeste činjenica da Vlada, koja bi trebalo da imenuje članove Komisije za autorsko i srodna prava, to još uvek nije učinila.

Razlozi koji stoje iza propasti pregovora, ogledaju se u nespremnosti kolektivnih organizacija da učine realne ustupke u smislu relaksacije svojih tarifa. Naime, rešenja novog Zakona o autorskom i srodnim pravima iz 2009. godine, koja se tiču načina formiranja tarife organizacija za kolektivno ostvarivanje ovih prava, bila su rukovođena neodrživošću rešenja iz prethodnog Zakona iz 2004. godine, kojim je kolektivnim organizacijama bila data sloboda da potpuno samostalno odrede tarifu. Kolektivne organizacije su tokom pregovora tvrdile da su njihove stare tarife, bez obzira na činjenicu što su donete samostalno i bez konsultacija sa korisnicima, toliko niske da za dodatnu relaksaciju nema prostora. Korisnici, sa svoje strane, nisu mogli da prihvate da tarife, čiji je način formiranja bio toliko nepravičan da je naveo zakonodavca da promeni čitav zakon, ostanu suštinski identične po ukupnom obimu naknada. U narednom periodu neophodno je izvršiti dodatni pritisak na Vladu da u skladu sa Zakonom imenuje članove Komisije za autorsko i srodna prava, kako bi tarife napokon bile utvrđene.

7. SOKOJ, kolektivna organizacija za zaštitu autorskih prava autora muzičkih dela

Pregovori o jedinstvenoj tarifi naknada za emitovanje muzičkih dela, između SOKOJa - Organizacije muzičkih autora Srbije sa jedne strane, i reprezentativnog udruženja iz reda korisnika komercijalnih emitera, Asocijacije nezavisnih elektronskih medija (ANEM) sa Asocijacijom profesionalnih emitera Srbije (APRES), okončani su neuspešno tokom maja. Sve što je u tom smislu navedeno u prethodnom delu ovog izveštaja vezano za OFPS, kolektivnu organizaciju za zaštitu srodnih prava proizvođača fonograma, odnosi se i na SOKOJ.

V PROCES DIGITALIZACIJE

Asocijacija nezavisnih elektronskih medija (ANEM) je 20. maja 2010. godine održala radionicu za svoje članice na temu predstojeće digitalizacije i njenih implikacija na lokalne i

regionalne emitere. Cilj radionice, kojoj su prisustvovali predstavnici Ministarstva za telekomunikacije i informaciono društvo, regulatornih tela (RRA i RATEL) i JP „Emisiona tehnika i veze”, bilo je upoznavanje emitera sa obavezama, ali i novim mogućnostima koje digitalizacija televizijskog emitovanja za njih otvara. Zajednički zaključak učesnika radionice bio je da se u implementaciji akcionog plana uz Strategiju digitalizacije već kasni, ali da su rokovi predviđeni tim aktom, uključujući i 4. april 2012. godine, kao predviđeni datum konačnog gašenja analogne predajničke mreže, i dalje ostvarivi, isključivo pod uslovom da se bez odlaganja ostvari puna operativnost JP „Emisiona tehnika i veze”, odnosno pod uslovom da Vlada bez odlaganja imenuje direktora ovog javnog preduzeća sa punim ovlašćenjima. Naime, nepostojanje funkcionalnog operatora i partnera u pripremama za digitalizaciju, televizijske stanice dovodi u situaciju da ne mogu da planiraju svoje obaveze u procesu tranzicije. ANEM se nakon radionice Vladi Republike Srbije obratio saopštenjem koje je sadržalo apel da se ovo imenovanje izvrši bez odlaganja.

VI PROCES PRIVATIZACIJE

Mediji su tokom maja izveštavali o posledicama više problematičnih medijskih privatizacija. Zaposleni u Televiziji Valjevo, koja je sredinom aprila, na aukciji za 147.000 dinara prodana Slobodanu Pavloviću, vlasniku preduzeća „Plus“ iz Obrenovca, izjavljivali su da tri meseca nisu primili plate, kao i da je zbog neplaćenih računa za struju ova stanica ostala bez zemaljskog signala, te da je dostupna samo u kablu. Televizija se pre privatizacije u pretežnom delu finansirala iz gradskog budžeta. Zaposleni tvrde da je novi vlasnik najavljavao uvođenje erotskih sadržaja i „vrućih“ telefonskih linija, kao programske sadržaje kojima bi se obezbedila sredstva za preživljavanje televizije.

U Kruševcu, posle raskida kupoprodajnog ugovora sa bugarskom kompanijom „Media svjat“, Akcijski fond je za privremenog zastupnika kapitala u NIP „Pobeda“ imenovao Dragoljuba Antića, novinara te medijske kuće. Antić je situaciju u NIP „Pobeda“ okarakterisao kao tešku. Radnicima nije isplaćeno osam zarada, nisu uplaćivani ni doprinosi, te NIP „Pobeda“ samo po tom osnovu duguje oko tri miliona dinara, dok se prostalim poveriocima duguje još oko milion dinara.

U RTV Vrnjačka Banja 45 zaposlenih najavilo je da će stupiti u štrajk, jer im novi vlasnik nije isplatio plate za mart i april i nije uplatio doprinose. Snežana Milićević, direktor ove medijske kuće, tvrdi da radnici iskrivljuju istinu. Po njoj, RTV Vrnjačka Banja još uvek se vodi kao

javno preduzeće, budući da Agencija za privredne registre nije ni nakon tri meseca donela rešenje kojim bi u Registar bila uneta nova vlasnička struktura. Zbog toga je opština isplatila zaposlenima martovsku platu u 90-procentnom iznosu, a u punom iznosu doprinose prema Fondu PIO za taj mesec. Novi vlasnik je sa svoje strane platio prvu ratu od 100.000 dinara EPSu na ime duga za struju nastalog pre privatizacije od preko 1.000.000 dinara, kao i 350.000 dinara SOKOJu na ime dugovanih naknada za autorska prava. Miodrag Radović iz Beograda, novi vlasnik RTV Vrnjačka Banja, smatra da bi zaposleni, umesto što prete štrajkom, trebalo da rade i više i bolje.

U Kraljevu, posle neuspele privatizacije, stečaja i bankrota, tokom maja trebalo je da se obavi prodaja „Ibarskih novosti“. Ibarske novosti već mesecima ne izlaze, a radijski i TV program se održava tek na minimumu „procesa rada“, odnosno koliko da se očuva regionalna televizijska frekvencija. To su, uz stečenu gledanost i slušanost, i jedine vrednosti koje „Ibarske novosti“ poseduju pošto je firma posle propale privatizacije u dugovima, nema svoje poslovne objekte, a oprema koju ima je stara. Sedamdesetak bivših radnika koristilo je socijalni program i sada su uglavnom u potrazi za novim poslovima uz malo nade da će im biti isplaćen bar deo zaostalih zarada i povezan radni staž za oko dve godine koliko im nisu uplaćivani doprinosi. Međutim, do očekivane privatizacije nije došlo, iako se napokon pojavio kupac. Preduzeće „Kemo“, čiji je vlasnik sin poznatog kraljevačkog biznismena Dragana Čičića, ponudilo je, 20. maja, 12 miliona dinara, neznatno ispod oglašene cene od 21 milion dinara. Pošto je ponuđena cena ispod oglašene, za prodaju je neophodna i saglasnost poverilaca. Ovu saglasnost uskratila je Poreska uprava. Dr Ljubiša Jovašević, gradonačelnik Kraljeva, za uskraćenu saglasnost Poreske uprave okrivljuje lokalni odbor Demokratske stranke. Predsednik kraljevačkog odbora Demokratske stranke Milan Vuković ovo demantuje i u izjavi za „Politiku“ kaže da demokrate ne samo da nisu uticali na odluku Poreske uprave, nego da čak nisu bili ni obavešteni o pokušaju prodaje „Ibarskih novosti“.

Sve ovo, a posebno u vezi sa aferom koja se tiče prodaje kompanije „Novosti“, o čemu je više reči bilo u delu ovog izveštaja koji se bavi primenom Zakona o javnom informisanju, koja doduše jeste privatizovana po ranije važećim propisima, ali preuzimanje čijih akcija od malih akcionara i države preti da, ako već i nije, preraste u prvorazredan skandal, dodatno komplikuje status i privatizovanih medija i onih kojima privatizacija tek predstoji. I dalje smo svedoci odsustva bilo kakvih predloga koji bi, u interesu zaštite medijskog pluralizma i slobode javnog informisanja, ponudili sistemski rešenja očiglednih problema do kojih sa privatizacijom medija dolazi.

VII ZAKLJUČAK

Skandal u koji prete da preraste afera oko preuzimanja „Novosti“, zapravo je verna slika srpske medijske scene. Gotovo da nema problema sa kojim se srpski medijski prostor suočava, a da nije dotaknut u javnim istupima različitih zainteresovanih strana koje su se javno oglašavale u vezi sa ovom aferom u prethodnom periodu - odsustvo vizije razvoja medijskog sektora, privatizacija ne kao mehanizam koji treba da ograniči uticaj izvršne vlasti i centara političke moći na medijske kuće, već naprotiv, da ga osigura posredstvom oligarha od poverenja političkih moćnika, netransparentne procedure, netransparentne vlasničke strukture, te ultimativno pozivanje na patriotizam, kad sve ostalo krene po zlu. Ne ulazeći u analizu šta je od onoga što se moglo pročitati u medijima u vezi afere „Novosti“ tačno, a šta ne, nesporno je da država kao jedan od akcionara ove medijske kuće nije imala jasnu viziju razvoja „Novosti“, kao što nema ni jasnu viziju razvoja medijske scene u Srbiji u celini. Medijima se prečesto pristupa tek kao sredstvima uticaja na javno mnjenje, nad kojima je značajna kontrola za osvajanje ili gubitak vlasti na izborima, a ne kao forumu koji građanima omogućava da učestvuje u najširoj društvenoj i političkoj raspravi o stvarima od javnog interesa, bez čega je funkcionisanje demokratskog društva nezamislivo. Procedure, bilo da se tiču preuzimanja akcija ili dobijanja odobrenja za sprovođenje koncentracije, kao u slučaju „Novosti“, ili pak dobijanja dozvola za emitovanje ili sredstava iz budžeta lokalnih samouprava koja one dodeljuju medijima u ostvarivanju zakonske obaveze da obezbeđuju uslove za javno informisanje od lokalnog značaja, podjednako su netransparentne, često i suštinski nepravične. Krajnje je netransparentno i medijsko vlasništvo. Izmene Zakona o javnom informisanju iz 2009. godine, kojima je Srbija dobila medijski registar, nisu obezbedile nikakav pomak po ovom planu, a javnost je i dalje uskraćena za pravo da zna ko su lica koja po vlasništvu ili drugim osnovama mogu vršiti uticaj na uređivačku politiku. Ovakvo stanje, uz dodatak čestih fizičkih napada na novinare i pretnji, koje rezultiraju beskrajnim sudskim procesima ili odlukama o odbacivanju optužnica zbog nalaženja sudova da iznete pretnje nisu bile dovoljno ozbiljne, i stim povezane rastuće autocenzure, oslikavaju medijski pejzaž u kome predstojećeg leta treba da otpočne javne konsultacije koje bi dovele do usvajanja nove medijske strategije. Mera u kojoj ta i takva medijska strategija bude ponudila odgovore na ovde navedene probleme, biće zapravo i mera njenih izgleda da istinski doprinese unapređenju srpskog medijskog sektora.